

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Umberto Eco
IL CIMITERO DI PRAGA

Copyright © 2017 Giunti Editore S.p.A. Firenze-Milano

Bompiani, an imprint of Giunti Editore S.p.A.

First published under the imprint Bompiani in 2010

www.giunti.it

Translation Copyright © 2017 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-02027-4

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

EKO

UMBERTO

PRAŠKO GROBLJE

Preveli Mirela Radosavljević i Aleksandar Levi

 izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2017.

Budući da su epizode ipak neophodne, štaviše, najvažniji su deo istorijske pripovesti, uveli smo u nju javno pogubljenje stotinu građana vešanjem, javno spaljivanje na lomači dvaju kaluđera, nailazak komete, što su opisi jednako vredni kao stotinu viteških nadmetanja, a čija je glavna namena da čitaočevu pažnju odvuku što dalje od glavne radnje.

Karlo Tenka, *La ca' dei cani*

NAMERNIK KOJI BI TOG TMURNOG JUTRA

Namernik koji bi tog tmurnog jutra marta meseca 1897. godine, na vlastitu odgovornost, prešao preko Moberovog trga, ili Moba, kako su ga razbojnici nazivali (centar univerzitetskog života u srednjem veku, gde se okupljalo mnoštvo studenata Fakulteta lepih veština u *Vicus stramineus*-u, to jest Ulici slame, docnije gubilišta na kome su odrubljivali glave apostolima slobodne misli, poput Etjena Dolea), obreo bi se na jednom od malobrojnih mesta u Parizu koje je raskopavanje pod rukovodstvom barona Osmana zaobišlo, usred spleta smrdljivih sokaka, koje je presecala na dva dela reka Bjevr, koja je tamo, davno skrajnuta, još izbijala iz utrobe velegrada, da bi se šumna, vrtložna i prljava ulila u obližnju Senu. Od Moberovog trga, koji je presecao Bulevar Sen Žermana, račvala se prava paukova mreža uličica, poput Majstora Alberta, Svetog Severina, Galandove, Bišrijske, Sen Žilijena le Povra, sve do Išetke načičkane bednim konačištima, koja su držali pretežno hotelijeri poreklom iz Overnje, nadaleko čuveni po pohlepi, koji su za prvo noćenje tražili franak, a četrdeset santima za svako naredno (i dvadeset sua pride ako je neko želeo i čaršav).

Ako bi ovaj namernik potom skrenuo u ulicu koja će se docnije zvati Sotonova, a tada je još bila Amboaska, između bordela kamufliranog u pivnicu i krčme gde se uz rđavo vino služio obed za dva sua (što je već tada bilo vrlo jeftino, ali su sorbonski studenti samo toliko mogli da plate), naišao bi na slepu uličicu, koja se u to doba zvala Moberovo sokake, ali su je prethodno zvali Amboaski ćorsokak, gde se, mnogo godina

pre toga, nalazio *tapis-franc* (tako su kriminalci nazivali birtiju, krčmu najnižeg ranga, koju je obično držao neki bivši osuđenik, a gosti su bili kažnjenici tek izašli sa robije). Sokače je ostalo na rđavom glasu i zato što su u XVIII veku tri čuvene trovačice upravo tu živjele i spravljale svoje smrtonosne smese, čija su ih isparenja jednoga dana i ugušila – pronađene su mrtve kraj pećnice.

Na kraju te slepe uličice nalazio se i izlog jedne starinarnice, sasvim neprimetan, a izbledeli natpis obećavao je *Brocantage de qualité* – izlog već zamračen od debelog sloja prašine zalepljene za stakla, kroz koja se ionako jedva nazirala izložena roba i unutrašnjost dućana, jer to su bila dva četvorougona okna, dužine i širine dvadeset centimetara, uglavljena u drveni okvir. Kraj tog izloga namernik bi ugledao vrata, uvek zatvorena, a kraj uzice zvonca cedulju sa obaveštenjem da je vlasnik privremeno odsutan.

A kad bi se ta vrata otvorila, što se retko događalo, onaj ko bi ušao, pri slaboj svetlosti koja je obasjavala predvorje, na malobrojnim rasklimanim policama i na nekoliko jednako izanđalih stolova, ugledao bi hrpu poređanih predmeta, na prvi pogled privlačnih, ali bi se oni posle pažljivijeg razgledanja pokazali kao potpuno neupotrebljivi za bilo kakvu poštenu trgovinsku razmenu, čak i kad bi ih nudili u bescenje. Recimo, dva preklada koji bi naružili bilo koji kamin, sat sa klatnom sa oljuštenim tamnoplavim emajlom, jastučići koji su nekada davno, verovatno, bili ukrašeni vezom živih boja, vaze sa okrnjenim keramičkim figuricama malog Amora, nahereni stočići neodređenog stila, korpica za posetnice od zardalog kovanog gvožđa, pirografirane kutije nejasne namene, jezive sedefne lepeze išarane kineskim crtežima, jedna ogrlica naizgled od ćilibara, dve bele vunene cipelice sa kopčama opervaženim sitnim dijamantima iz Irske, napukla Napoleonova bista, leptiri u ramovima sa naprslim staklom, voće od raznobojnog mermera ispod poklopca koji je nekada bio proziran, kokosovi orasi, stari albumi neuglednih akvarela sa naslikanim cvećem, nekoliko uramljenih dagerotipa (koji u to vreme još nisu izgledali kao starine) – tako da, ako bi kogod izopačeno opčinjen nekim od ovih sramnih ostataka davnih plenidbi osiromašenih porodica, našavši se licem u lice sa krajnje podozrivim vlasnikom, zapitao koliko neki predmet staje, začuo bi da se od njega traži svota koja bi ugasila žar i najzagriženijeg kolekcionara antikvitetnih nakaza.

I kad bi posetilac, naposletku, zahvaljujući kakvoj naročitoj propusnici, prošao i kroz druga vrata, koja su prodavnicu razdvajala od gornjih

spratova zdanja, te kad bi se uspeo stepenicima klimavog zavojitog stepeništa, tipičnog za pariske kuće sa pročeljem koje je široko koliko i ulazna vrata (tamo gde su ukoso načičkane jedna do druge), dospeo bi u prostran salon, u kome, čini se, nisu stajale drangulije poput onih u prizemlju, već zbirka predmeta sasvim drugačije izrade: stočić u ampir stilu, sa tri nogara ukrašena orlovim glavama, konzola sa podupiračem u obliku krilate sfinge, ormar iz XVII veka, kabinet od mahagonija, na čijim policama je bilo poređano stotinak knjiga u lepom povezu od marokena, pisaci sto za kakav se obično kaže da je u američkom stilu, sa cilindar-bravom i mnoštvom ladica, poput sekretera. I kad bi prešao u susednu prostoriju, spazio bi raskošan krevet sa baldahinom, rustičan kredenac krcat porcelanom iz Sevra, turske nargile, veliki pehar od alabastera, kristalnu vazuu, a na zidu u dnu sobe velika platna oslikana mitološkim prizorima, na dve slike bile su predstavljene Muza istorije i Muza komedije, dok su po ostalim zidovima bili okačeni arapski ćilimi, drugi istočnjački zastori od kašmira, jedna stara čutura, kakvu su nosili hodočasnici, a ugledao bi i veliki poslužavnik sa bokalom za umivanje i mnoštvom predmeta za toaletu, skupocene izrade – ukratko, čudnu mešavinu neobičnih i dragocenih predmeta, koja pokazuje da tu možda nije reč o postojanom i prefinjenom ukusu, ali zato svakako postoji žudnja da se bogatstvo razmetljivo pokaže.

Kad bi se posetilac vratio u salon, na ulazu, za stolom, ispred jedinog prozora kroz koji je prodirala oskudna svetlost što je obasjavala slepu uličicu, uočio bi neku vremešnu priliku umotanuu u kućni ogrtač, kako, koliko bi namerniku pošlo za rukom da nazre s leđa, upravo piše ono što se spremamo da pročitamo, a što će Pripovedač katkad sažeto prepričati, kako ne bi premarao Čitaoca.

Čitalac ne treba da očekuje da će mu Pripovedač otkriti koliko će se začuditi kad u toj ličnosti prepozna nekoga koga smo već ranije spominjali, jer (budući da ova pripovest počinje upravo ovoga časa), nikoga nismo prethodno spominjali, te ni sâm pripovedač još ne zna ko je tajanstveni beležnik, ali naumio je da to sazna (istovremeno s Čitaocem), dok obojica, poput nezvanih gostiju, budu radoznalo virkali i pratili znake što ih pero ovog beležnika šara po tim hartijama.

KO SAM?

24. mart 1897.

Osećam izvesnu nelagodu dok ispisujem ove redove, kao da razgolićujem vlastitu dušu, po naređenju – ne, zaboga! – recimo na nagovor – jednog nemačkog Jevrejina (ili austrijskog, ali to je svejedno). Ko sam? Možda je korisnije da preispitam vlastite strasti nego činjenice iz svog života. Koga volim? Ne mogu da se setim voljenih lica. Znam da volim dobru kuhinju: dovoljno je da se samo spomene *La Tur d'Aržan*, nešto nalik na drhtaj prožme mi celo telo. Da li je to ljubav?

Koga mrzim? Jevreje, gotovo da bih rekao, ali činjenica da se ovako ponizno pokoravam nagovoru onog austrijskog (ili nemačkog) doktora otkriva da nemam ništa protiv prokletih Jevreja.

O Jevrejima znam samo ono što sam naučio od dede: „Većih bezbožnika od njih nema“, objašnjavao mi je. Polaze od zamisli da se blagodet mora ostvariti u ovom, a ne u zagrobnom životu. Zato jedino nastoje da pokore ovaj svet.

Tokom godina mog detinjstva progonila me je njihova pričina. Deda mi je opisivao te oči što budno motre, toliko podle da moraš da preblediš, taj ljigavi smešak, te usne nalik hijeninim, iskežene tako da otkriju zube, taj njihov mračan, podmukao, izopačen pogled, te brazde između nosa i usana što se vazda miču, izdubljene mržnjom, taj njihov nos poput odvratnog kljuna kakve ptice iz dalekih južnih krajeva... A tek oko, ah, oko... Grozničavo koluta, sa zenicom boje prepečenog hleba i otkriva bolesnu jetru, nagrizenu izlučevinama koje su plod mržnje što traje osamnaest stoleća, u uglovima

Praško groblje

bezbroy sitnih bora koje s godinama postaju sve izraženije, pa je Jevrejin već u dvadesetoj sparušen poput starca. Kad se osmehne, podbuli kapci mu se spoje u jedva primetnu crtu, znak prepredenosti, vele neki, pohote, objašnjavao je deda... A kad sam porastao dovoljno da shvatim, podsećao me je kako Jevreji ne samo da su tašti kao Španci, neznalice kao Hrvati, pohlepni kao Levantinci, nezahvalni kao Maltežani, drski kao Cigani, prljavi kao Englezi, pretvorni kao Kalmici, odrešiti kao Prusi i klevetnici kao Grci, već su i bludnici usled neutažive pohote – izazvane obrezivanjem – te im se ud lako ukruti, i postoji nakazna nesrazmera između njihove patuljaste telesne građe i šuplje zapremine te njihove osakaćene izrasline.

Jevreje sam ja svake noći sanjao, godinama.

Na svu sreću, nisam ih nikad upoznao, izuzev one kurvice iz torinskog geta kad sam bio dečak (a jedva da sam i s njom prozborio koju reč), i austrijskog doktora (ili nemačkog, svejedno).

Nemce sam upoznao, čak sam i radio za njih: najniži ljudski soj koji se zamisliti može. Nemač u proseku proizvodi dvostruko više izmeta od Francuza. Ta prekomerna aktivnost debelog creva odvija se nauštrb moždanog rada, što je dokaz njihove fiziološke niže vrednosti. U doba varvarskih najezda iza germanskih hordi ostajale su nepojmljive hrpe fekalija. Osim toga, i tokom prethodnih stoleća, francuski putnik odmah bi opazio da je prešao alzasku granicu po divovskim gomilama izmeta posejanim duž puteva. Kamo sreće da je to sve: za Nemce je tipično oboljenje bromhidroza, ili odvratno smradan znoj, i dokazano je da mokraćá jednog Nemca sadrži dvadeset procenata azota, dok ga u mokraći drugih rasa ima tek petnaest odsto.

Nemač živi u stanju neprestanih probavnih tegoba, izazvanih prekomernim ispijanjem piva i kljukanjem onim svinjskim kobasicama. Video sam ih jedne večeri, tokom svog jedinog boravka u Minhenu, u onim krčmama nalik na katedrale bez verske službe, zadimljenim poput engleske luke, ispunjenih zadahom svinjske masti i slanine, čak i u parovima, muško-ženskim, kako šakama čvrsto stežu one krigle piva, kojima bi, bez po muke, mogli da napoje krdo slonova, dok se dodiruju nosevima, u nekakvom životinjskom ljubavnom razgovoru, kao dva kera kad se njuše, dok se bučno, prostački kikoću, a hrapavim, grlenim zvucima izražavaju radost, lica i udova vazda sjajnih od onolike masti, poput nauljene kože boraca iz antičkih arena.

Usta su im puna onoga što oni nazivaju *Geist*, što znači duh, ali je to duh piva, koji zaglupljuje od rane mladosti i ukazuje zašto s one strane Rajne

... Jevreje sam ja svake noći sanjao, godinama...

Praško groblje

nikada nije stvoreno zanimljivo umetničko delo, izuzev pojedinih portreta nekih odbojnih njuški i smrtno dosadnih spevova. Njihovu muziku da i ne spominjem: i ne mislim na onog pogrebnog zaglušnog Vagnera, za kojim su sada i Francuzi poblesaveli, već, sudeći po onome što sam slušao, a to je vrlo malo, na kompozicije njihovog Baha, koje su lišene bilo kakve harmonije, ledene kao zimska noć, i na simfonije onog Betovena, koje su prava orgija raskalašnosti.

Zbog prekomernog ispijanja piva nisu kadri ni da naslute vlastitu prostotu, a vrhunac te prostote jeste da se ne srame što su Nemci. Ozbiljno su shvatili onakvog proždrljivog i pohotnog crnorisca, kakav je bio Luter (kako je moguće da se neko oženi kaluđericom?), samo zato što je Bibliju upropastio prevodom na njihov jezik. Ko je beše ono rekao da su se odali dvema najopasnijim evropskim opojnim drogama, alkoholu i hrišćanstvu?

Sebe drže za dubokoumne zato što im je jezik neodređen, ne poseduje jasnoću kao francuski i nikada ne govori baš ono što bi trebalo, tako da Nemač nikad ne zna šta je tačno hteo da kaže – a tu nesigurnost proglašava za dubokoumnost. S Nemcima ti je kao sa ženama, nikada ne stigneš do suštine. Na nesreću, taj bezizražajni jezik s glagolima koje, čitajući, sa strepnjom tražiš, jer nikad nisu tamo gde bi trebalo da budu, morao sam da naučim još kao dete, deda me je naterao – nije ni čudo budući da je bio naklonjen Austrijancima. I tako sam zamrzeo taj jezik, jednako kao i jezuitu koji me je podučavao udarajući me šibom po prstima.

Otkako je onaj Gobino pisao o nejednakosti rasa, kad neko rđavo govori o drugom narodu, čini se da vlastiti smatra nadmoćnim. Ja takvih predrasuda nemam. Otkako sam postao Francuz (a već sam napola to bio, po majci), shvatio sam kakvi su moji novi sunarodnici lenjivci, varalice, zlopamtila, zavidljivci, preko svake mere tašti, toliko da sve one koji nisu Francuzi smatraju divljacima. Nisu kadri da prihvate zamerke na svoj račun. Ipak, kako bi ih naveo da priznaju neku manu svog soja, shvatio sam da je dovoljno da im kažeš nešto ružno o drugom narodu, na primer „mi Poljaci imamo taj i taj nedostatak“, i pošto ne žele da budu druga violina ni u čemu, čak ni u zlu, smesta će odvratiti „o, ne, kod nas u Francuskoj je još gore“ i početi da opanjkavaju Francuze, sve dok ne shvate da si ih ulovio u zamku.

Ne vole svoje bližnje, čak ni kada od njih imaju koristi. Nema većeg netesanca od francuskog krčmara, izgleda kao da mrzi svoje mušterije (što je možda i tačno) i da želi da ih nema (što je laž, jer su Francuzi izuzetno

gramzivi). *Ils grognent toujours*. Ako pokušate da ih nešto upitate: *sais pas, moi* – i napuće usta, kao da prde.

Zli su. Ubijaju iz dosade. To je jedina zemlja čiji su se građani godinama zabavljali međusobnim odrublivanjem glava. Na svu sreću, došao je Napoleon i njihovu srdžbu usmerio prema drugim rasama, postrojio ih je i poslao da razore Evropu.

Ponosni su što imaju državu za koju tvrde da je moćna, a upinju se svim silama da je sruše: niko ne može da se meri s Francuzima u izlaženju na barikade iz bilo kog razloga i kad god im dune, često nemaju pojma ni zašto se valjaju po ulicama pod vođstvom najgoreg ološa. Francuz ne zna tačno šta hoće, ali zato savršeno dobro zna da neće ono što ima. A ume to da iskaže jedino pevajući šansone.

Veruju da ceo svet govori francuski. Pre nekoliko desetleća desilo se da je onaj Lika, nadaren čovek, falsifikovao trideset hiljada rukom pisanih dokumenata, staru hartiju ukrao je iz Nacionalne biblioteke trgajući prazne listove iz drevnih knjiga, podražavao je različite rukopise, premda ne tako dobro kako bih ja to mogao... Prodao je boga pitaj koliko tih falsifikata po paprenoj ceni onoj budali Šalu (veliki matematičar, kažu, i član Akademije nauka, ali i preispoljni glupak). I ne samo on, već i mnoge njegove kolege akademici prihvatili su bez zazora da su Kaligula, Kleopatra i Julije Cezar pisali pisma na francuskom, kao i da su Paskal, Njutn i Galilej vodili prepisku na francuskom, a i vrapci na grani znaju da su se svi učeni ljudi u tim razdobljima dopisivali na latinskom. Francuski učenjaci nisu imali predstavu o tome da bi drugi narodi mogli govoriti neki jezik koji nije francuski. Osim toga, u falsifikovanim pismima tvrdilo se da je Paskal otkrio zakon gravitacije dvadeset godina pre Njutna, sasvim dovoljno da zaslepi te bahate sorbonce opsednute nadmenim nacionalizmom.

Možda je neznanje posledica njihovog tvrdičluka – poroka tipičnog za ovu naciju, koji oni smatraju za vrlinu i nazivaju štedljivošću. Samo u ovoj zemlji moguće je smisliti celu komediju koja se vrti oko lika jednog tvrđice. Oca Evgenije Grande da i ne spominjem.

Škrtost se vidi po njihovim prašnjavim stanovima, po tapetima koje nikad ne menjaju, po olupanim kadama nasleđenim od predaka, po rasklanim drvenim zavojitim stepeništima, kako bi zauzimala što manje skućenog prostora. Nakalemite na Francuza, kao da je biljka, nekog Jevrejina (recimo, poreklom iz Nemačke) i dobićete ovo šta sada imamo: Treću republiku.

* * *

Praško groblje

Postao sam Francuz samo zato što mi je bilo nepodnošljivo da budem Italijan. Pošto sam (rodom) Pijemonćanin, osećao sam se kao karikatura kakvog Gala skućenijih vidika. Pijemonćani se groze bilo kakvih novina, užasavaju se neočekivanog, a da bi se spustili do Dveju Sicilija (iako je među garibaldincima bilo vrlo malo Pijemonćana), bila su neophodna dvojica iz Ligurije, jedan zanesenjak, kakav je bio Garibaldi, i jedan baksuz, kakav je bio Macini. Da i ne spominjem šta sam otkrio kad su me poslali u Palermo (kad je to bilo? moram da se prisetim). Samo je onaj sujetni Dima voleo taj narod, možda zato što su mu laskali više nego Francuzi, koji su ga ipak smatrali melezom. Dopadao se Napolitancima i Sicilijancima, koji su i sami mešanci, i to ne zbog sagrađenja majke bludnice, već zato što su potomci mnogih naraštaja nastalih ukrštanjem varljivih Levantinaca, musavih Arapa i iskvarenih Ostrogota, a od svih tih predaka nasledili su najgore osobine, od Saracena tromost, od Švaba svirepost, od Grka nedorečenost i sklonost da brbljaju i cepidlače. Uostalom, dovoljno je da vidite one napuljske mangupe, što musavi od trulog paradajza oduševljavaju strance daveći se u špagetima koje prstima trpaju u gušu. Nisam ih video, čini mi se, ali znam da su takvi.

Italijani su nepouzđani, lažljivi, kukavice, izdajnici, bolje se snalaze s bođežom nego s mačem, s otrovom nego s lekom, ljigavi su kad pregovaraju, dosledni su jedino kao jarbol za sve zastave – a video sam kako su prošle burbonske vojskovođe čim su se pojavili Garibaldijevi pustolovi i pijemontski generali.

Stvar je u tome što su se Italijani oduvek ugledali na popove, jedinu pravu vlast koju su ikada imali još otkako su varvari obljubili otpozadi onog izopaćenog poslednjeg rimskog cara, jer je hrišćanstvo skrhalo ponos antičke rase.

Popovi... Kako sam ih upoznao? U dedinoj kući, čini mi se, nejasno se sećam lukavih pogleda, krezubih vilica, smrdljivog daha, znojavih ruku kako pokušavaju da me poglade po temenu. Odvratno. Besposličari, spadaju u opasne društvene slojeve, poput lopova i beskućnika. Ljudi se zapope ili zamonaše samo da bi živeli u dokolici, a dokolicu im osigurava njihova brojnost. Kad bi se, recimo, jedan pop starao o hiljadu duša, imao bi toliko posla da ne bi mogao da lenčari i ždere pečene kopune. A među najgorim popovima njihova vlast odabira najgluplje i proglašava ih za biskupe.

Počinju da se vrzmaju oko tebe čim se rodiš, kad te krste, posle te dočekaju u školi ako su ti roditelji toliko zatucani da te povere njima, potom dolazi prva pričest, pa veronauka, pa krizmanje, na dan tvog venčanja tu je pop da ti kaže šta da radiš u bračnoj postelji, da bi te sutradan u ispovedaonici pitao koliko puta si to obavio, dok se nadražuje iza pregrade. Sa užasom ti

govore o polnom opštenju, a gledaš ih kako svakodnevno ustaju iz rodo-skrvne postelje a da ni ruke ne operu, i odlaze da jedu i piju svog Gospoda, kako bi ga potom israli i ispišali.

Ponavljaju da njihovo carstvo nije na ovom svetu, a grabe sve što im dođe pod ruku. Ljudsko društvo neće postići savršenstvo sve dok poslednji kamen poslednje crkve ne bude pao na glavu poslednjeg mantijaša i svet se ne oslobodi te rulje.

Komunisti su proširili ideju da je religija opijum za narod. To je tačno, služi da podanike odvraća od iskušenja pobune, a da nema religije, bilo bi dvostruko više ljudi na barikadama, dok ih za vreme Pariske komune nije bilo dovoljno, pa je vlast mogla da se obračuna s njima bez oklevanja.

Ali pošto sam čuo kako onaj austrijski doktor priča o preimućstvima kolumbijske droge, rekao bih da je religija i kokain za narod, jer religija je podsticala i podstiče na ratovanje, na pokolj inovernika, a to važi za hrišćane, muslimane i ostale idolopoklonike. A ako su se crnci u Africi ranije obračunavali samo međusobno, misionari su ih preobratali i napravili od njih kolonijalne trupe, kao stvorene da ginu u prvim borbenim redovima i da napastvuju belkinje kad osvoje neki grad. Ljudi nikada ne čine zlo tako sveobuhvatno i s takvim oduševljenjem kao kada to čine iz verskih pobuda.

Najgori od svih svakako su jezuiti. Imam nejasan osećaj da sam im nekoliko puta podvalio, ili su oni meni naudili, još ne mogu da se tačno setim. Ili su to bila njihova sabrača masoni. Isti su kao jezuiti, samo što su malo smeteni. Ovi prvi barem imaju jasno bogoslovlje i znaju kako da njime manipulišu, ovi drugi ih imaju sijaset i gube se u njima. O masonima mi je pripovedao deda. Zajedno s Jevrejima odrubili su glavu kralju. I stvorili su karbonare, malo gluplje masone, jer su ih nekada streljali, a docnije su im odrubljivali glavu zbog loše napravljene bombe, ili su postali socijalisti, komunisti i komunari. Sve uza zid. Tako i treba, predsedniče Tjer.

Masoni i jezuiti. Jezuiti su masoni obučeni kao žene.

Mrzim žene, iako o njima malo znam. Godinama sam bio opsednut onim što Francuzi zovu *brasseries à femmes*, gde se okupljaju zlikovci svih sorti. Gore su od javnih kuća. Njih je barem teško otvoriti, jer se susedi protive, dok pivnice niču kao pečurke, zato što su to, kako kažu, obični lokali u koje se odlazi na piće. Ali pije se u prizemlju, a na gornjim spratovima se bludniči.

... Ozbiljno su shvatili onakvog proždrljivog i pohotnog crnorisca, kakav je bio Luter (kako je moguće da se neko oženi kaluđericom?), samo zato što je Bibliju upropastio prevodom na njihov jezik...

Svaka pivnica ima neki osnovni motiv i u skladu s njim je i osoblje odeveno, ovde ćeš naići na nemačke kelnerice, tamo preko puta Palace pravde na konobara u advokatskoj odeždi. Uostalom, dovoljno je pogledati nazive tih pivnica, kao što su *Pivnica gumenog dupeta*, *Pivnica lepih Marokanki* ili *Pivnica četrnaest guzica*, sve nedaleko od Sorbone. Vlasnici su gotovo po pravilu Nemci, eto još jednog načina da podriju francuski moral. Samo u Petom i Šestom arondismanu ima ih najmanje šezdeset, a u celom Parizu gotovo dve stotine, i u svaku mogu da dođu i golobradi mladići. Junoše najpre dolaze iz radoznalosti, potom po navici, a naposletku dobiju triper, ako imaju sreće. Ako je pivnica blizu škole, đaci po izlasku odlaze da krišom gvire u devojke kroz ulazna vrata. Ja tamo odlazim da pijem. I da iznutra, kroz ulazna vrata, gvirim u đake koji gvire kroz ulazna vrata. I ne uhodim samo đake. Štošta se nauči o navikama i društvu odraslih, a to uvek može da bude od koristi.

Najzabavnije mi je da odredim kojoj vrsti pripadaju mnogi podvođači koji čekaju za stolovima, s njima se nađu i muževi koji žive na račun supruga, a podvođači sede s njima, otmeno odeveni, puše i igraju karte, i krčmar i devojke ih spominju kao stolove za rogonje. Ali u Latinskom kvartu mnogi od njih su propali studenti, i u većitom strahu da će im neko oteti prihod, lako potežu nož. Najspokojniji su lopovi i ubice, koji se ne zadržavaju dugo jer moraju da idu da rade, a znaju da ih devojke neće odati jer bi sutradan plutale po Bjevru.

Tu su i homoseksualci koji se trude da bludnike ili bludnice nagnaju na još bludnije usluge. Love mušterije u parku nadomak Kraljevske palate ili na Jelisejskim poljima i privlače ih uobičajenim znacima za sporazumevanje. Često udese da u sobu banu njihovi saučesnici, preobučeni u policajce, koji prete da će uhapsiti mušteriju u gaćama, nesrećnik preklinje za milost i nudi novac i šakom i kapom.

U takve jazbine ulazim oprezno jer znam šta bi moglo da me snađe. Ako se vidi da gost ima novca, krčmar daje znak i prilazi mu devojka koja ga polako navede da sve ostale pozove za sto, pa onda naručuju najskuplja pića (a da se ne bi napile, one piju fine likere od anisa i crne ribizle, ili obojenu vodu, koju mušterija skupo plaća). Zatim nastoje da te namame da igraš karte, naravno, one se domundavaju, ti gubiš i moraš da platiš večeru svim devojka, i krčmaru, i krčmarevoj ženi. A ako hoćeš da odustaneš, ponude ti da se ne igra u novac, već da posle svakog deljenja koje dobiješ jedna od devojaka svučće neki deo odeće... A posle svake čipke koja spadne, sevne njihova gnjecava bela put, one nabrekle grudi, one miške smeđe od kiselkastog znoja, čiji te zadah guši...

Praško groblje

Nisam se nikada popeo na gornji sprat. Neko je rekao da su žene tek zamena za samoblud, osim što je potrebno više mašte. Tako ih po povratku kući noću sanjam, nisam ni ja od čelika, ali one su krive što su me izazivale.

Čitao sam doktora Tisoa, znam da su škodljive i na daljinu. Ne znamo da li su životinjski sokovi i genitalna tečnost jedno te isto, ali je izvesno da među njima postoji određena saglasnost, a posle dugih noćnih polucija ne samo da se gubi snaga već i telo počinje da kopni, lice bleedi, pamćenje se drobi, vid zamagljuje, glas postaje promukao, nemirni snovi ometaju spavanje, javljaju se bolovi u očima i izbijaju crvene fleke po licu, jedni iskašljavaju sipke materije, dobijaju lupanje srca, gušenja, gube svest, drugi se žale na zatvor ili sve smrdljiviju stolicu. Naposletku, slepilo.

Možda su to preterivanja, u mladosti mi je lice bilo bubuljičavo, ali čini mi se da je to uobičajeno za taj uzrast, ili se svi dečaci predaju tom užitku, pa neki u tome i preteruju, samozadovoljavajući se i danju i noću. Sada, međutim, umem da nađem pravu meru, imam bludne snove samo posle večeri provedene u pivnici i, za razliku od mnogih, ud mi ne nabrekne čim ugledam neku suknju na ulici. Rad me zaokuplja i štiti od raspusnosti.

Ali zašto filozofiram umesto da se prisećam događaja? Možda zato što osećam potrebu da saznam ne samo šta sam do juče radio već i kakav sam iznutra. Pod uslovom da iznutra nije praznina. Duša je, kažu, ono što čovek čini, a ako mrzim nekoga i gajim tu zlovolju, bogu hvala, to znači da iznutra ipak nije praznina! Kako ono reče onaj filozof? *Odi ergo sum.*

Maločas je dole neko pozvonio, uplašio sam se da neka budala hoće nešto da kupi, međutim, neznanac mi je odmah rekao da ga šalje Tiso – zašto li sam izabrao baš tu lozinku? Želeo je svojeručno napisan testament, potpisao ga je izvesni Bonfoa u korist izvesnog Gijoa (to je jamačno bio on). Imao je hartiju za pisma koju koristi, ili je koristio, taj Bonfoa i dokument sa njegovim rukopisom. Pozvao sam Gijoa da se popne u moju radnu sobu, odabrao sam pero i odgovarajuće mastilo, i bez prethodnog probnog primerka, odmah sačinio dokument. Savršeno. Kao da zna koliko naplaćujem, Gijo mi je dao naknadu srazmernu njegovom dobitku od zaostavštine.

Da li je, dakle, ovo moje zanimanje? Lepo je kad ni iz čega napraviš zvanični dokument, kad falsifikuješ pismo tako da izgleda kao pravo, kad sastaviš neku neugodnu izjavu, stvoriš dokument koji će nekoga odvesti u

propast. Snaga umetnosti... Zaslužio sam da se počastim odlaskom u Engleski kafe.

Izgleda da pamtim nosom, jer mi se čini da vekovima nisam osetio miris tamošnjeg jelovnika: *soufflés à la reine, filets de sole à la Véntienne, escalopes de turbot au gratin, selle de mouton purée bretonne...* A kao predjelo: *poulet à la portugaise*, ili *pâté chaud de cailles*, ili *homard à la parisienne*, ili sve to zajedno, a kao glavno jelo, recimo, *canetons à la rouennaise* ili *ortolans sur canapés*, i kao desert *aubergines à l'espagnole, asperges en branches, cassolettes princesse...* A od vina, šta ja znam, možda *Château-Margaux, Château-Latour* ili *Château-Lafite*, zavisi koja je berba. I za kraj jedna *bombe glacée*.

Dobro jelo uvek mi je pružalo više zadovoljstva nego seks. Time su me, jamačno, zarazili oni popovi.

I dalje mi je sve mutno u glavi i ne mogu da sagledam prošlost. Zašto mi u sećanje iznebuha naviru bekstva u Bičerin, u mantiji oca Bergamaskija? A sasvim sam zaboravio oca Bergamaskija. Ko je on? Dopada mi se da pustim pero da klizi po hartiji kako me nagon vodi. Po mišljenju onog austrijskog doktora, trebalo bi da tako dođem do odista bolnog trenutka u vlastitom pamćenju, kako bi se rasvetlilo zašto sam iznenada toliko toga izbrisao iz sećanja.

Juče, na dan za koji sam mislio da je ponedeljak 22. mart, probudio sam se s utiskom da tačno znam ko sam: kapetan Simonini, punih šezdeset sedam godina, ali se dobro držim (gojazan sam taman toliko da me smatraju za, kako se to veli, lepog čoveka), a u Francuskoj se predstavljam kao kapetan svom dedi u čast, ta titula nejasno podseća na pohod Garibaldijevih hiljadu dobrovoljaca, što u ovoj zemlji, gde Garibaldija više poštuju nego u Italiji, donosi izvestan ugled. Simone Simonini, rođen u Torinu, od oca Torinca i majke Francuskinje (tačnije Savojske, ali je u vreme njenog rođenja Savojska pripadala Francuskoj).

Ležeći i dalje u postelji, razmišljao sam... Zbog problema koje imam s Rusima (Rusima?), bolje da me ne vide kako se vrmam po omiljenim restoranima. Mogao bih nešto i sam da skuvam. Nekoliko sati provedenih u pripremi kakve đakonije deluje na mene opuštajuće. Na primer, *côtes de veau Foyot*: meso debljine barem četiri centimetra, porcija za dvoje, razume se, dve glavice crnog luka osrednje veličine, pedeset grama hlebne sredine, sedamdeset pet grama rendanog grijera, pedeset grama maslaca. Izmrvi se